

Na temelju čl. 13. Pravilnika o stručnim i tehničkim standardima za određivanje vrste muzeja, za njihov rad, te za smještaj muzejske građe i muzejske dokumentacije (NN 150/23), a uz prethodno mišljenje Stručnog vijeća Hrvatskog prirodoslovnog muzeja (dalje u tekstu: Muzej) donosi se

POLITIKA SKUPLJANJA GRAĐE

za razdoblje 2026- 2031.

Politika skupljanja građe definira načela, kriterije i postupke kojima se Hrvatski prirodoslovni muzej vodi pri prikupljanju, obradi, prihvatu, otkupu i otpisu muzejske građe, s ciljem osiguravanja njezine znanstvene, dokumentacijske i javne vrijednosti.

Politika skupljanja oslanja se na profesionalne standarde u vođenju zbirke sa svrhom ispunjavanja nacionalnih zakonskih obveza i međunarodnih konvencija te etičkih principa koje propisuju profesionalne muzejske organizacije. Terenska istraživanja provode se uz sve potrebne dozvole nadležnih tijela, a prikupljena građa evidentira se i obrađuje u skladu s propisima i internim procedurama muzeja.

Muzej ne prikuplja i ne pribavlja ugrožene vrste bez dozvola, uključivši i vrste zaštićene CITES konvencijom, osim ako su zaplijenjene od strane nadležnih institucija i ustupljene muzeju, te građu bez dokaza o podrijetlu, kao npr. ilegalno iskapanje i nabava fosila ili krivolov.

Radi osiguravanja transparentnosti, etičnosti i stručnosti u prikupljanju muzejske građe, muzej primjenjuje načelo izbjegavanja sukoba interesa. Članovi Upravnog vijeća, zaposlenici muzeja te članovi njihovih obitelji smiju muzeju ponuditi predmete isključivo kao dar, bez mogućnosti otkupa, zamjene ili drugih oblika stjecanja koji bi mogli dovesti u pitanje nepristranost i profesionalni integritet muzeja. Sve ponude darovanja razmatraju se prema važećim kriterijima politike skupljanja građe, a odluke se donose u skladu s propisanim stručnim postupcima i dokumentiraju u muzejskoj evidenciji.

Dokument je strateški usmjeren na razvoj zbirke muzeja koje su od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku kao zaštićeno nacionalno kulturno dobro.

Obogaćenje zbirke muzeja i njihova prezentacija prvi je strateški cilj razvoja ustanove.

Politikom skupljanja građe određuju se prioriteti u prikupljanju, otkupu i prihvatanju donacije građe u muzeju, kako bi zbirke bile znanstveno vrijedne, reprezentativne i dugoročno održive, te sadržava kriterije i prioritete koje muzej namjerava primijeniti pri skupljanju i otpisu građe.

Temelji se na znanstvenim ciljevima, nacionalnom značaju i očuvanju prirodne baštine postižući ravnotežu između znanstvenih potreba, zakonodavnog okvira, financijske održivosti i javne funkcije muzeja.

Predmet sakupljanja Hrvatskog prirodoslovnog muzeja su prirodne, instrumentarij, oprema te prateća dokumentacija nastala tijekom istraživanja i prikupljanja predmetne građe uključivši terenske dnevnike, skice, karte, fotografije, te druge zapise vezane uz predmete ili zbirke. Digitalna građa i digitalni zapisi nastali tijekom istraživanja, dokumentiranja ili obrade predmeta smatraju se sastavnim dijelom muzejske građe. Prihvaćaju se samo ako imaju osiguranu dugoročnu dostupnost, metapodatke i sljedivost. Muzej ne prikuplja ljudske ostatke niti građu koja uključuje dijelove ljudskog tijela.

Prije prihvata građe utvrđuje se pravni status predmeta, uključujući vlasništvo, moguća autorska prava, ograničenja korištenja i eventualne pravne obveze.

Muzej ne prihvaća građu čiji pravni status nije moguće jasno utvrditi. Građa koja predstavlja zdravstveni, biološki, kemijski ili sigurnosni rizik prihvaća se samo uz prethodnu procjenu rizika i mogućnost sigurnog dugoročnog čuvanja u skladu s propisima.

Muzej zadržava pravo odbiti građu koja ne ispunjava kriterije politike skupljanja, koja je neadekvatno dokumentirana, neodrživa za dugoročno čuvanje ili nije u skladu s poslanjem muzeja. Prihvat građe ovisi i o mogućnosti osiguravanja odgovarajućih klimatskih, tehničkih i sigurnosnih uvjeta za dugoročno čuvanje.

Navedeni prioriteti i kriteriji predstavljaju stručne i strateške odrednice za razvoj muzejskih zbirki te se primjenjuju u okviru važećeg Pravilnika o načinima stjecanja muzejske građe Hrvatskog prirodoslovnog muzeja. Građa zaprimljena na procjenu ili privremeni uvid evidentira se u Knjizi ulaska i ne smatra se muzejskom građom dok se ne provede procedura sukladna Pravilniku i ne donese odluka o stjecanju muzejske građe.

A) Prioriteti i kriteriji prikupljanja i pribavljanja građe

1. Znanstvena i dokumentacijska vrijednost

Građa mora imati visoku znanstvenu vrijednost (sadrži tipske primjerke, endeme, rijetke, izumrle ili invazivne vrste) te je poželjno da bude cjelovito obrađena. To znači da postoji pouzdana determinacija vrste ili njena mogućnost, da čini bitnu sastavnicu prirode, te omogućuje daljnja prirodoslovna istraživanja.

Ključna odrednica je da je svaki primjerak popraćen pouzdanim podacima, što uključuje minimalno lokaciju i datum prikupljanja, ime sakupljača te, ovisno o tipu prirodne, geološku starost i druge relevantne podatke.

Iznimke mogu činiti predmeti koji su rezultat djelovanja istaknutih prirodoslovaca čiji se rezultati rada mogu smatrati i povijesnom vrijednošću, osobito ako se njihove zbirke već čuvaju u muzeju.

Uz opravdanost za popunjavanje fundusa (predmeti nezastupljeni u zbirkama), u obzir se uzima i vezanost predmeta uz istraživanja tema povremenih izložbi te mogućnost izlaganja novonabavljenog predmeta u stalnom postavu ili povremenoj izložbi.

2. Zastupljenost nacionalne prirodne baštine

Prednost treba dati građi prikupljenoj na području Republike Hrvatske s ciljem stvaranja nacionalnih referentnih zbirki pojedinih skupina biljaka ili životinja i zbirke koje omogućuju praćenje promjena geo- i bioraznolikosti jer obrađuju u većim serijama neku skupinu, određeno područje, stanište ili vremensko razdoblje.

Prednost ima građa koja dopunjava postojeće zbirke u taksonomskom, geografskom ili vremenskom te geološkom smislu, doprinosi formiranju novih zbirki, primjerci od posebne znanstvene vrijednosti, poput tipskih primjeraka, izumrlih, rijetkih, ugroženih i invazivnih vrsta, građa prikupljena u okviru recentnih istraživanja te baštinska, reprezentativna građa Hrvatske s odgovarajućom razinom dokumentiranosti.

3. Ugroženost i hitnost prikupljanja

Prednost imaju ugrožene vrste i građa prikupljena na staništima koja nestaju te s područja i lokaliteta koji su pod antropogenim pritiskom, te građa s teško dostupnih staništa. Prednost također imaju kratkotrajni prirodni fenomeni (npr. uginuća kitova, nove invazivne vrste, otvaranje kaverni, zabilježene promjene u nekom ekosustavu, otkrivanje i dostupnost novih izdanaka stijena i sl.) te otvaranje geoloških izdanaka uslijed građevinskih i/ili infrastrukturnih zahvata. Takva građa često ima neponovljivu dokumentacijsku vrijednost jer bilježi stanje koje kasnije više neće biti moguće rekonstruirati.

Posebno su vrijedni primjerci koji dopunjuju vremenske serije, primjerci s rubnih lokaliteta rasprostranjenja vrste, ugrožene vrste ili vrste ugroženih staništa, invazivne vrste. U geološkom smislu to se odnosi na primjerke koji dopunjuju saznanja o geološko-paleontološkim lokalitetima, fosilnom sadržaju i imaju izniman značaj u rekonstrukciji geološke prošlosti Hrvatske. To je materijal koji će budućim istraživačima omogućiti usporedbe vremena i prostora.

4. Komplementarnost s postojećim zbirkama

Cilj terenskih istraživanja, otkupa i prihvata donacije treba biti popunjavanje praznina u postojećim zbirkama i nadogradnja već postojeće taksonomske, (paleo)geografske, geološke, vremenske ili druge serije.

Zbog ograničenosti prostora pohrane i troškova održavanja zbirke nužno je izbjegavati nepotrebno dupliciranje, osim kada je znanstveno opravdano, primjerice kod serijskog materijala važnog za populacijska istraživanja, morfološku varijabilnost, biometrijska istraživanja ili usporedbu kroz vrijeme, uključivši i geološko.

5. Kvaliteta i stanje građe za otkup ili donaciju

Građa mora biti dobro očuvana ili konzervirana, prikladna za dugoročno čuvanje ili u stanju koje omogućuje restauraciju, te imati cjelovitu popratnu dokumentaciju (Točka 1). Građa u neprikladnom ili lošem stanju prihvaća se samo ako ima iznimnu vrijednost, uz detaljno obrazloženje kustosa.

6. Edukativni i izložbeni potencijal

Pri stjecanju građe u obzir se uzima i njezin edukativni i izložbeni potencijal. Uz očuvanje primarne znanstvene i dokumentacijske vrijednosti muzejske građe, dodatnu vrijednost predstavlja građa koja omogućuje kvalitetnu interpretaciju, doprinosi razumijevanju muzejskih sadržaja te je prikladna za atraktivnu i učinkovitu prezentaciju javnosti.

7. Legalnost i etičnost nabave

Sva građa mora biti prikupljena ili stečena u skladu s važećim zakonodavstvom Republike Hrvatske, međunarodnim konvencijama i stručnim etičkim standardima. Građa nezakonitog podrijetla ne prihvaća se u zbirke. Prilikom nabave građe iz inozemstva vodit će se računa i o poštivanju zakona i propisa zemlje iz koje se predmet nabavlja.

8. Donacije

Muzej potiče donacije građe od znanstvenika, stručnjaka, kolekcionara, institucija i drugih pravnih ili fizičkih osoba.

Prednost imaju donacije koje imaju visoku znanstvenu ili dokumentacijsku vrijednost, nadopunjuju postojeće zbirke, povezane su s istraživačkim radom muzeja, objavljenim

rezultatima ili poviješću prirodoslovlja te se mogu dugoročno stručno obraditi, pohraniti i koristiti.

Prioritet imaju cjelovito obrađene zbirke s potpunom dokumentacijom.

9. Financijska opravdanost otkupa

Otkup se provodi samo kada predmeti imaju iznimnu znanstvenu ili kulturnu vrijednost. Za darovanu građu, nasljedstvo ili zamjenu utvrđuje se procijenjena vrijednost građe te troškovi konzervacije, dokumentiranja, obrade, pohrane i dugoročnog čuvanja.

Procedura koju je potrebno provesti za pribavljanje građe definirana je Pravilnikom o načinima stjecanja muzejske građe Hrvatskog prirodoslovnog muzeja.

B) Otpis muzejske građe

Otpis muzejske građe provodi se u skladu s člankom 29. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja dokumentacije o muzejskoj građi i muzejskoj djelatnosti te načinu ostvarivanja uvida u muzejsku građu i dokumentaciju (NN 21/23) i Smjernica Muzejskog dokumentacijskog centra, a na prijedlog stručnog povjerenstva za reviziju i kustosa zbirke ravnatelju odnosno Upravnom vijeću muzeja. Odluku donosi Ministarstvo kulture.

Otpisana građa može se, ovisno o procjeni, predati drugoj ustanovi, koristiti u edukativne svrhe ili trajno izdvojiti iz zbirke.

Otpis muzejskog predmeta se primjenjuje u slučaju:

- gubitka svojstva muzejske građe (npr. uništeno, odnosno stanje predmeta koje ne omogućuje restauraciju i daljnju pohranu, ili ona nije isplativa ni smisljena),
- neispunjavanja kriterija znanstvene, dokumentacijske, edukativne i izložbene vrijednosti (npr. utvrđeno je da je riječ o modelu ili replici i slično),
- predmeta koji nije u skladu s muzejskom politikom skupljanja muzejske građe (uz pisano obrazloženje kustosa), odnosno poslanjem Muzeja,
- predmeta nabavljenog u druge svrhe (edukativne i slično) i koji nema odrednice koje ga čine muzejskim predmetom, a tijekom proteklog razdoblja je inventiran,
- prepuštanja muzejskog predmeta drugom javnom muzeju ukoliko se tijekom Revizije utvrdi da zbirka pohranjuje veći broj istovjetnih predmeta (u tom slučaju muzej otpisuje predmet i provodi postupak otpisa prema proceduri, dok muzej primatelj nakon potpisivanja Sporazuma i predaje predmet inventira, ali navodi i inventarni broj predmeta u muzeju zbog sljedivosti)
- prepuštanja muzejskog predmeta drugom pravnoj osobi koja nije javni muzej, uz zakonom propisanu proceduru
- utvrđivanja stjecanja suprotno zakonskim, etičkim ili stručnim standardima,
- gubitka muzejskog predmeta (ako je isto nedvojbeno utvrđeno)
- krađe, oštećenja ili nenamjernog uništenja muzejskog predmeta.

Procedura

Postupak otpisa provodi se nakon provedene Revizije zbirke. Pokreće se na prijedlog komisije za reviziju i voditelja zbirke temeljem stručne procjene u Zapisniku o reviziji, uz popis predmeta i fotodokumentaciju. Ukoliko je riječ o velikom broju primjeraka ili u potpunosti dezintegriranim predmetima, moguće je priložiti i skupne fotografije.

Upravno vijeće donosi odluku o otpisu, razlozima otpisa i načinu daljnjeg postupanja s otpisanom muzejskom građom, uz prethodno pribavljeno mišljenje Stručnog vijeća, Hrvatskog muzejskog vijeća te uz prethodnu suglasnost Ministarstva kulture.

Hrvatskom muzejskom vijeću dostavlja se Zapisnik komisije za reviziju i voditelja zbirke te mišljenje Stručnog vijeća iz Zapisnika.

Nakon donošenja Odluke Upravnog vijeća voditelj zbirke upisuje promjene statusa u muzejskoj dokumentaciji. Muzejski dokumentarist vodi evidenciju o otpisu temeljem članka 22. Pravilnika.

Prijedlog načina na koji se predmet otpisuje:

- trajna pohrana predmeta u drugom muzeju
- darovanje ili razmjena s drugim institucijama
- korištenje za edukativne programe muzeja
- otpis predmeta i uništavanje (uz potvrdu o uništenju)
- povrat predmeta prvotnom vlasniku ili darovatelju

Politika skupljanja građe podliježe periodičnom pregledu i ažuriranju, kako bi odražavala razvoj struke, zakonodavnog okvira i strateške ciljeve muzeja.

Ravnateljica

prof. dr.sc. Tatjana Vlahović, v.r.

Zagreb, 29.09.2026.

Klasa: 011-04726-01/01

Urbroj: 677-26-16